

Mánudaginn 1. október 1973.

Nr. 35/1973: **Jón Baldursson**

gegn

Gjaldheimtustjóra f. h.

Gjaldheimtunnar í Reykjavík.

Útivistardómur.

Dómur Hæstaréttar:

Málssókn þessi fellur niður.

Afrýjandi, Jón Baldursson, er eigi sækir dómþing í máli þessu, greiði kr. 400.00 útivistargjald til ríkissjóðs, ef hann vill fá mál sitt tekið fyrir af nýju.

Mánudaginn 1. október 1973.

Nr. 106/1972: **Böðvar Sveinbjörnsson**

(Guðmundur Skaftason hrl.)

gegn

**Innheimtumanni ríkissjóðs á Ísafirði
f. h. ríkissjóðs**

(Kristinn Sigurjónsson hrl.).

Dó m e n d u r:

hæstaréttardómararnir Benedikt Sigurjónsson, Ármann Snævarr, Björn Sveinbjörnsson, Einar Arnalds og Magnús Þ. Torfason.

Skattamál. Tekjuskattur.

Dómur Hæstaréttar.

Afrýjandi hefur áfrýjað máli þessu með stefnu 23. ágúst 1972. Krefst hann sýknu af kröfum stefnda og málskostnaðar úr hans hendi bæði í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Samkvæmt 4. mgr. 42. gr. laga nr. 55/1964 og 4. mgr. 42. gr. laga nr. 90/1965 var ríkisskattanevnd heimilt að frumkvæði ríkisskattstjóra að áætla tekjur áfrýjanda af nýju og gera honum að greiða tekjuskatt samkvæmt því. Áfrýjandi hefur eigi leitt rök að því, að á tekjuáætlun þessari séu þeir annmarkar, að ógildingu varði. Ber því að staðfesta hinn áfrýjaða dóm.

Eftir þessum málalokum ber að dæma áfrýjanda til að greiða stefnda málskostnað fyrir Hæstarétti, sem ákveðst kr. 35.000.00.

D ó m s o r ð :

Hinn áfrýjaði dómur á að vera óraskaður.

Áfrýjandi, Böðvar Sveinbjörnsson, greiði stefnda, innheimtumanni ríkissjóðs á Ísafirði f. h. ríkissjóðs, kr. 35.000.00 í málskostnað fyrir Hæstarétti.

Dóminum ber að fullnægja að viðlagðri aðför að lögum.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 30. maí 1972.

1.0.

1.1. Mál þetta er höfðað með stefnu, þingfestri 30. maí 1972. Munnlegur málflutningur fór fram í málinu sama dag, og var það dómtekið að honum loknum.

Stefnandi málsins er bæjarfógetinn á Ísafirði, innheimtumaður ríkissjóðs f. h. ríkissjóðs. Stefndi er Böðvar Sveinbjörnsson forstjóri, Túngötu 7, Ísafirði.

Dómkröfur stefnanda eru þær, að stefndi verði dæmdur til að greiða honum kr. 222.493.00 ásamt 1% vöxtum á mánuði frá 1. janúar 1969 til greiðsludags auk málskostnaðar samkvæmt gjaldskrá Lögmannafélags Íslands. Stefndi hefur krafizt sýknu af dómkröfunum og málskostnaðar úr hendi stefnanda að mati réttarins.

Sátt hefur verið reynd í máli þessu, en viðleitni í þá átt bar ekki árangur.

2.0.

2.1. Málavextir eru þeir, að stefndi taldi ekki fram til skatts og skilaði engum skattframtölum fyrir skattárin 1963, 1964, 1965

og 1966. Skattstjóri Vestfjarðaumdæmis áætlaði stefnda því tekjur til álagningar fyrir gjaldárin 1964—1967.

Haustið 1967 fór fram á vegum rannsóknardeildar ríkisskattstjóra athugun á skattframtölum og bókhaldi stefnda. Í skýrslu rannsóknarfulltrúa hans, dags. 26. september 1967, segir, að stefndi eigi vefnaðarvöruverzlun að Hafnarstræti 4, Ísafirði, sem kona hans, Iðunn Eiríksdóttir, reki. Enn fremur segir í skýrslunni: „Erindi mitt í ofangreinda verzlun var að gera nokkra athugun á bókhaldi fyrirtækisins. Þegar til átti að taka, var ekkert bókhald til og hafði ekki verið fært, að sögn eiganda, síðan 1961, og staðfesti frúin það. Aðspurður um sjóðbók fyrir árið 1967 sagði eigandi, að hún væri ekki til. Aðspurð um bókun á vörukaupum og vörusölu verzlunarinnar töldu hjónin, að um einhverja vöntun væri að ræða. Ég óskaði eftir því, ef mögulegt væri, að þau gæfu upp til rannsóknardeildarinnar vantalda sölu fyrir árin 1965 og 1966, hvað þau sögðust mundu gera. Visast hér með til bréfs, sem er dagsett 20. september 1967 og undirritað af Iðunni Eiríksdóttur.

Við athugun á framtölum gjaldanda kom í ljós, að hann hafði eigi talið fram síðan árið 1963 (skattár 1962).“

Í tilefni af framangreindri skýrslu sendi ríkisskattstjórinn svoljóðandi bréf til stefnda, sem dagsett er 27. september 1967:

„Hér með sendist yður skýrsla rannsóknardeildar ríkisskattstjóra um athugun á bókhaldi og framtölum yðar fyrir árin 1962—1966.

Eins og upplýst hefir verið í málinu, eru engin bókhaldsgögn fyrir ofangreind ár til, og eigi hefir verið talið fram til skatts s.l. fjögur ár, er því ekkert til það, sem hægt er að leggja til grundvallar skattálagningu.

Megið þér því búast við, að yður verði áætlaðar tekjur að nýju fyrir ofangreind ár.

Vegna ríkisskattanefndar tilkynnist yður jafnframt, að eins og málið liggur fyrir, gæti komið til hækkunar á áður álögðum söluskatti, aðstöðugjaldi, tekjuskatti og eignarskatti fyrir ofangreind ár.

Er yður hér með veittur frestur til 9. október 1967 til að koma að þeim gögnum og skýringum, sem þér kynnuð að óska.“

Jafnframt lagði ríkisskattstjóri mál þetta fyrir ríkisskattanefnd. Úrskurður ríkisskattanefndar er dags. 14. desember 1967, og hljóðar meginmál hans svo:

„Á fundi ríkisskattanefndar 14. des. 1967 var tekin til endur-

skoðunar álagning tekjuskatts á Böðvar Sveinbjarnarson, Túngötu 7, Ísafirði, nafnnr. 1499 — 5331, fyrir gjaldárin 1964, 1965, 1966 og 1967.

Málið er tekið upp að tilhlutan ríkisskattstjóra skv. 42. gr. laga nr. 90/1965 um tekjuskatt og eignarskatt.

Málavextir eru þeir, að rannsóknardeild ríkisskattstjóra gerði nokkra athugun á skattlagningu á gjaldanda fyrir gjaldárin 1964, 1965, 1966 og 1967. Skýrsla deildarinnar hefur legið fyrir til athugunar. Með bréfi, dags. 27. sept. s.l., var gjaldanda tilkynnt, að áður álögðum tekjuskatti og fleiri opinberum gjöldum kynni að verða breytt til hækkunar og honum gefinn kostur á að gæta réttar síns. Bréfinu svaraði gjaldandi ekki.

Í skýrslu rannsóknardeildar kom fram, að gjaldandi á verzlun á Ísafirði, sem kona hans rekur. Í verzlun þessari eru seldar vefnaðarvörur alls konar. Í ljós kom, að gjaldandi færði alls ekkert bókhald fyrir verzlunina og hefur auk þess ekki talið fram síðan gjaldárið 1963. Hafði álagning opinberra gjalda farið fram eftir áætlun skattstjóra. Aðspurður um vörusölu taldi gjaldandi, að einhverju hefði verið sleppt við uppgjöf til söluskatts, en hefur enga viðhlítandi grein getað gert fyrir, hversu háar upphæðir þar er um að ræða.

Með hliðsjón af framansögðu og öðru því, sem fyrir liggur í málinu, þykir verða að ákveða gjaldanda tekjur að nýju fyrir gjaldárin 1964, 1965, 1966 og 1967.

Hreinar tekjur gjaldanda gjaldárið 1964 þykja hæfilega ákveðnar kr. 360.000.00. Persónufrádráttur er kr. 143.000.00, og verða skattskyldar tekjur því kr. 217.000.00.

Tekjuskattur af þeirri upphæð er kr. 57.671.00, en var kr. 12.433.00.

Hreinar tekjur gjaldanda gjaldárið 1965 þykja hæfilega ákveðnar kr. 460.000.00. Persónufrádráttur er kr. 160.000.00, og verða skattgjaldstekjur því kr. 300.000.00. Tekjuskattur af þeirri upphæð er kr. 72.810.00, en var áður kr. 18.270.00.

Hreinar tekjur gjaldanda gjaldárið 1966 þykja hæfilega ákveðnar kr. 500.000.00. Persónufrádráttur er kr. 162.000.00, og verða skattgjaldstekjur því kr. 338.000.00. Tekjuskattur af þeirri upphæð er kr. 81.991.00, en var kr. 27.451.00.

Hreinar tekjur gjaldanda gjaldárið 1967 þykja hæfilega ákveðnar kr. 600.000.00. Persónufrádráttur er kr. 185.900.00, og verða skattgjaldstekjur því kr. 414.100.00. Tekjuskattur af þeirri upphæð er kr. 101.308.00, en var áður kr. 33.133.00.

Við ákvörðun hreinna tekna skv. framanrituðu hefur hækkun á söluskatti fyrir árin 1963, 1964, 1965 og 1966 svo og hækkun á aðstöðugjaldi gjaldárin 1964, 1965 og 1966 verið reiknuð til frádráttar.

Kærufrestur til ríkisskattaneftndar er 21 dagur frá póstlagningu úrskurðar þessa.

Úrskurðarorð:

Tekjuskattur gjaldanda gjaldárið 1964 hækkar um kr. 45.238.00 úr kr. 12.433.00 í kr. 57.671.00.

Tekjuskattur gjaldanda gjaldárið 1965 hækkar um kr. 54.540.00 úr kr. 18.270.00 í kr. 72.810.00.

Tekjuskattur gjaldanda gjaldárið 1966 hækkar um kr. 54.540.00 úr kr. 27.451.00 í kr. 81.991.00.

Tekjuskattur gjaldanda gjaldárið 1967 hækkar um kr. 68.175.00 úr kr. 33.133.00 í kr. 101.308.00.

Þetta tilkynnist yður hér með.“

Stefndi kærði þennan úrskurð til ríkisskattaneftndar með bréfi, dags. 14. febrúar 1968. Í kæru þessari segir m. a.:

„Tekjuskattur.

Tekjuskattur gjaldandans, gjaldárin 1964—1967, hefir verið endurreiknaður og hækkaður um kr. 222.493.00. Aðallega er gerð krafa um, að greind álagning verði með öllu felld niður, en til vara, að hún verði stórlega lækkuð.

Gjaldandinn taldi ekki fram umrædd ár, og ekki liggur annað fyrir í málinu en skattstjóri hafi áætlað honum tekjur í samræmi við ákvæði 2. mgr. 37. gr. laga um tekjuskatt og eignarskatt og gjöldin síðan álögð með framlagningu skattskrár.

Almennt mega menn treysta því, að um fullnaðarálagningu sé að ræða samkvæmt skattskrá. Til að endurreikningur sé heimill, verða að koma fram ákveðin atvik, sbr. 38. gr. greindra laga. Samkvæmt 2. mgr. þeirrar greinar er heimilt að breyta skatti gjaldanda, sem eigi hefir talið fram, ef „síðar kemur í ljós, að áætlun hefir verið of lág“ o.s.frv.

Af gögnum málsins verður ekki séð, að neitt hafi komið fram um það, að áætlanir skattstjóra hafi verið of lágar. Hlýtur því að bera að taka aðalkröfuna til greina af þessum sökum.

Í öðru lagi er því haldið fram, að þó að svo yrði litið á, að áætlanir skattstjóra væru of lágar, þá sé hin kærða álagning alltof

há. Er til þess vísað, að aðeins er um að ræða hugsanlegan hagnað af mjög lítilli vefnaðarvöruverzlun, sem vart getur numið teljandi fjárhæðum. Er varakrafa á þessu byggð.“

Þann 12. júní 1968 kvað ríkisskattanefnd upp úrskurð í tilefni af framangreindri skattkæru stefnda.

Í úrskurðinum segir m. a.:

„Samkv. því, sem fram kemur í fyrri úrskurði nefndarinnar, er mál kæranda upp tekið að tilhlutan ríkisskattstjóra skv. heimild í 42. gr. laga nr. 90/1965 um tekjuskatt og eignarskatt.

Fyrir liggur í málinu, að kærandi hafði ekkert bókhald fært fyrir rekstur sinn síðan á árinu 1961. Ennfremur að gjaldandi taldi einhverju hafa verið sleppt við uppgjöf söluskatts. Kærandi hafði ekki talið fram til skatts gjaldárin 1964 til og með 1967. Þegar litið var til alls þessa ásamt þeim gögnum eða líkum, er fyrir lágu um aðrar tekjur gjaldanda en af rekstri verzlunar, þótti sýnt, að teknaáætlanir og aðrar áætlanir skattstjóra vegna vantandi framtala umrædd gjaldár voru of lágar, og vísast í því sambandi til ákvæða 2. mgr. 37. gr. laga nr. 90/1965. Með hliðsjón af þessu og með vísan til ákvæða 38. gr. og 42. gr. laga nr. 90/1965 þykir því verða að synja aðalkröfu umbm. kæranda.

Eins og áður greinir, sendi kærandi engin skattframtöl árin 1964 til og með 1967, og hefir hann enn ekki bætt úr því. Áætlanir skattstjóra og ríkisskattanefndar, að því er tekjuskatt varðar, fela því í sér 25% viðbót við grunnáætlaða gjaldstofna, sbr. ákvæði 47. gr. laga nr. 90/1965, sbr. og sömu gr. laga nr. 55/1964.

Enginn rökstuðningur kemur fram í kæru umbm. kæranda um önnur atriði kærunnar, sem gefur tilefni til breytinga á fyrri áætlunum nefndarinnar, og þykir því ekki ástæða til að taka til greina varakröfu hans.

Úrskurðarorð:

Tekjuskattshækkunar gjaldáranna 1964, 1965, 1966 og 1967 standi óbreyttar.“

3.0.

3.1. Dómkröfur stefnanda eru reistar á því, að með úrskurði ríkisskattanefndar frá 14. desember 1967, sem staðfestur hafi verið eftir kæru stefnda með úrskurði frá 12. júní 1968, hafi stefnda verið gert að greiða hækkun tekjuskatts fyrir gjaldárið 1964 kr. 45.238.00, gjaldárið 1965 kr. 55.540.00, gjaldárið 1966 kr. 54.540.00 og gjaldárið 1967 kr. 68.175.00, eða alls kr. 222.493.00. Eigi verði

annað séð en að skattstjóri og ríkisskattanevnd hafi í einu og öllu farið að lögum við álagningu skattaúka þeirra, sem stefnt sé út af.

Stefnandi bendir á, að stefndi hafi ekkert bókhald haldið um rekstur sinn og ekki skilað neinu skattframtali varðandi þau skattár, sem um er deilt í málinu. Aðalgögn málsins séu því skýrslur skattrannsóknardeildar ríkisskattstjóraembættisins, en samkvæmt þeim skýrslum sé fullkomin ástæða til að ætla áætlun skattstjóra of lága. Af þeim ástæðum standi 2. mgr. 38. gr. tekju- og eignarskattslaga því ekki í vegi, að ríkisskattanevnd hafi verið heimilt að endurskoða tekjuskattsálagningu á stefnda fyrir umrædd ár.

3.2. Stefnandi telur, að líta verði svo á, að gjaldandi megi almennt geta treyst því, að endanleg álagning sé fram komin, þegar gjaldendum sé boðaðar álögur með þeim hætti, sem í lögnum greini. Skattayfirvöld séu þannig bundin við þær ákvarðanir, sem álagning sé byggð á, nema ótvíræð heimild sé í lögum um aðra tilhögun. Þessi regla sé mjög nauðsynleg fyrir öryggi gjaldenda.

Í 38. gr. tekjuskattslaganna séu gerðar nokkrar undantekningar frá þessari reglu. Samkvæmt 2. mgr. sé heimilað að breyta skatti gjaldenda, sem eigi hafi talið fram, ef „síðar kemur í ljós, að áætlun hafi verið of lág“ o. s. frv. Telur stefndi, að í þessari reglu felist það, að til þess að „eftirreikningur“ sé heimill þurfi að liggja fyrir bein sönnun um það, að hreinar tekjur hafi verið of lágt áætlaðar og að sönnunarbyrðin fyrir því hvíli á skattkrefjanda. Í þessu máli liggi hins vegar engin sönnun fyrir um slíkt.

Þá bendir stefndi á, að stefnandi hafi eigi hafizt handa um innheimtu gjaldanna með lögtaki, þótt fyrir lægi, að þau yrðu ekki greidd án undangengins úrskurðar. Hafi því lögtaksréttur fyrirzt. Sé því málssókn þessi til komin vegna aðgerðarleysis stefnanda.

4.0.

4.1. Af gögnum málsins og flutningi aðilja er fram komið, að stefndi afhenti ekki skriflega skýrslu til skattayfirvalda um tekjur sínar á árunum 1963, 1964, 1965 og 1966, eins og boðið er í 35. gr. laga nr. 55/1964 og 35. gr. laga nr. 90/1965. Stefnandi fullnægði heldur eigi þeirri skyldu síðar. Skattstjóri Vestfjarðaumdæmis áætlaði tekjur stefnda til skatts fyrir hvert umrætt ár samkvæmt heimild í 2. mgr. 37. gr. laga nr. 55/1964, sbr. 47. gr. sömu laga, sbr. og tilsvareandi ákvæði í áður tilgreindum lög-

um. Stefndi virðist hafa greitt tekjuskatt sinn samkvæmt þessum áætlunum.

Í 2.1. er það rakið, að haustið 1967 gerði rannsóknardeild ríkisskattstjóra athugun á skattframtölum og bókhaldi stefnda. Þessi rannsókn sýnist hafa leitt m. a. til þess, að ríkisskattstjóri lagði mál-ið fyrir ríkisskattanefnd til breytingar á fyrri tekjuskattsáætlunum skattstjóra fyrir umrædd skattár. Ákvað ríkisskattanefnd tekjur stefnda að nýju samkvæmt því, og leiddi það til nýrrar og hærri tekjuskattsáætlunar á hendur stefnda, eins og rakið hefur verið.

Í 42. gr. laga nr. 55/1964, sbr. og tilsvandandi ákvæði í lögum nr. 90/1965, er kveðið á m. a. um það, að ríkisskattstjóri skuli hafa eftirlit með störfum skattstjóra og vera þeim til leiðbeiningar. Enn fremur að ríkisskattstjóri geti af sjálfsdáðum rannsakað hvert það atriði, sem varði framkvæmd laganna. Þá er enn boðið, að við embætti ríkisskattstjóra skuli starfa rannsóknardeild, sem hafi með höndum rannsóknir samkvæmt lögum. Síðan segir í 4. mgr. nefndrar 42. gr.: „Nú telur ríkisskattstjóri ástæðu til að breyta ályktun skattstjóra um skattákvörðun, og getur hann þá, þótt eigi hafi verið kært, lagt málið fyrir ríkisskattanefnd, sem breyta má ákvörðun skattstjóra og gera skattþegni skatta að nýju. Ætíð skal nefndin gera gjaldþegni viðvart, áður en hún breytir skattgjaldi hans, án þess að yfir hafi verið kært.“

Eigi verður annað séð en að ríkisskattstjóri og ríkisskattanefnd hafi fullnægt framangreindum ákvæðum 42. gr. laganna, er ákvörðun skattstjóra Vestfjarðaðæmis var breytt og stefnda gert að greiða tekjuskatt að nýju fyrir áðurgreind skattár. Ákvæði 2. mgr. 38. gr. laga nr. 55/1964, sbr. samsvarandi ákvæði í lögum nr. 90/1965, verður að skýra með hliðsjón af þeirri heimild, sem ríkisskattstjóri og ríkisskattanefnd hefur til að breyta ályktunum skattstjóra samkvæmt áður tilvitnaðri 4. mgr. 42. gr. laganna. Verður ekki talið, að nefnd 2. mgr. 38. gr. takmarki þessa heimild á neinn hátt.

Með því að eigi verður annað séð en að öðrum ákvæðum laganna hafi verið fullnægt við umdeilda skattálagningu og að þar sem ekki hefur verið sýnt fram á, að umrædd tekjuskattsáætlun hafi verið óhófleg, þykir mega taka stefnukröfunu til greina ásamt vöxtum, eins og krafizt hefur verið. Lögtaksréttur sá, sem kröfunni fylgdi, er fyrndur. Dæma ber stefnda til að greiða stefnanda málskostnað, sem eftir atvikum þykir hæfilega ákveðinn kr. 25.000.00.

Stefán M. Stefánsson borgardómari kvað upp dóminn.

Dómsorð:

Stefndi, Böðvar Sveinbjörnsson, greiði stefnanda, bæjarfógetanum á Ísafirði, innheimtumanni ríkissjóðs f. h. ríkissjóðs, kr. 222.493.00 ásamt 1% vöxtum á mánuði frá 1. janúar 1969 til greiðsludags og kr. 25.000.00 í málskostnað, allt innan 15 daga frá birtingu dóms þessa að telja að viðlagðri aðför að lögum.

Miðvikudaginn 4. október 1973.

Nr. 91/1973: **Ákærvaldið**

(Pórður Björnsson saksóknari ríkisins)

gegn

Hrafni Pálssyni

(Logi Guðbrandsson hrl.).

Dómenður:

hæstaréttardómararnir Benedikt Sigurjónsson, Björn Sveinbjörnsson, Einar Arnalds og Magnús P. Torfason og Þorsteinn Thorarensen borgarlógeti.

Þjófnaður.

Dómur Hæstaréttar.

Með skírskotun til forsendna hins áfrýjaða dóms ber að staðfesta hann.

Samkvæmt þessum málsúrslitum ber að dæma ákærða til að greiða allan áfrýjunarkostnað sakarinnar, þar með talin saksóknarlaun fyrir Hæstarétti í ríkissjóð, kr. 15.000.00, og málflutningslaun skipaðs verjanda síns þar, kr. 15.000.00.

Það er aðfinnsluvert, að úr hófi dróst að hefja rannsókn máls þessa. Þá var rannsókninni hvorki haldið áfram með nægilegum hraða né var hún svo vönduð, sem rétt var.